

Ali Himm et Berki, Vakıflar, İstanbul 1940, XII + 328 sahif.

Temyiz mahkemesi ikinci hukuk dairesi reisi olan müellif, bilhassa İslâm hukukuna aid kıymetli eserleriyle tanınmış eski bir hukukçudur. Uzun tecrübe ve çalışmalarının neticelerini bugünkü genç hukukçulara anlatmak ve öğretmek maksadiyle neşrettiği bu yeni kitab ise, muhtelif bakımlardan, büyük bir ihtiyacı karşılamaktadır. Gerçi yeni medenî kanunun kabûl ve tatbikındanberi, vakfa aid eski hükümlerden birçoğunun tatbik sâhası kalmamış, eski vakıflar hakkında da yeniden yeniye birtakım hükümler konmuştur; maamafih eski vakıflar birçok cihetlerde eski esaslara tâbi olmakta devam ettiğinden, bugünkü hukukçular, tesadüf edecekleri bu türlü hâdiseler karşısında şaşırıp kalmamak için, herhalde o eski esasları da bilmek mecburiyetindedirler. Ger-

çi Ömer Hilmi ve Ali Haydar efendilerin vakıf hakkındaki klâsik kitapları, Osmanlı İmparatorluğu devrinde vakıfların tâbi buldukları esasları öğrenmek için, hâlâ ehemmiyetlerini muhafaza eden kıymetli eserlerdir; lâkin eski arab harflerini bilmeyenlerin onlardan istifade edebilmesi imkânsız olduğu gibi, bu yeni vakıflar kitabının onlara nazaran daha başka meziyetleri de vardır: Müellifin, mukaddimede söylediği gibi, gerek *medenî kanun*'ün neşri itibarıyla, gerek zaman zaman neşrolunan kanun ve nizamlarla, vakfa aid mes'eleler çok karışık bir mâhiyet aldığından, bugünkü vakıf mes'elelerini eski kitaplarla halle çalışmak imkânsız bir hale gelmiştir. Demek oluyor ki yalnız ilmi bakımdan - yâni *hukuk tarihi* itibarıyla - böyle bir esere ne kadar ihtiyaç varsa, amelî bakımdan da böyle toplu bir esere şiddetle ihtiyaç vardı.

Müellif, didaktik bakımdan zarurî bir tasnife riâyet ederek, eserini muhtelif bab ve fasıllara ayırmıştır; İslâm hukukuna göre vakıfların tâbi oldukları prensipleri ihtiva ettiği gibi, vakıf mes'elesine aid bugünkü mevzûatı da öğreten bu eserin ilk iki babında arâzî mes'eleleri, vakfın mâhiyeti, nevîleri, vakıf idaresine aid muhtelif istilâhlar kabil olduğu kadar açık ve etraflı bir sûrette izah edildikten sonra, sırasıyla XIII babda vakfa aid bütün mes'eleler en ince noktalarına kadar anlatılıyor. Sırf *Hanefî* fıkıhına göre yazılan, diğer İslâm mezheplerile Hânefililer arasındaki vakfa aid ihtilâflı mes'elelere hiç temas edilmeyen bu eser, tam mânasile, vakıf ahkâmına aid sistematik bir ders kitabı'dır. Ve tertib ve tasnifi bakımından, bütün bu cins kitapların haiz olması icab eden vasıflara tamamiyle maliktir. Genç hukukçularımızın eski İslâm ve Osmanlı hukuku hakkındaki bilgilerinin çok mahdud olduğunu da düşünen müellif, birtakım eski hukuk istilâhlarını alfabetik bir cedvel halinde ve kısa izahlarla kitabın sonuna ilâve etmek sûretile okuyanlara büyük bir kolaylık da temin etmiştir. Maamafih bu izahların biraz daha mufassal olması, okuyanlar için

daha faydalı olurdu. Eser, mâhiyeti itibarıyla tamamiyle sistematik ve doğmatik olmakla beraber, müellifin, eski Osmanlı İmparatorluğu arâzî sistemi hakkında *Netâyic-ül-Vukûât*'dan, vakıf tarihine aid bâzı mes'elelerde *Evkaf nezâreti tarihçei teşkilâtı*'ndan, gedikler mes'eleleri hakkında *Gedikler* kitabına *Mecellei umum-ı belediye*'den istifade ettiği görülüyor. Baş tarafta vakıflara aid arabca ve türkce eski ve yeni eserlerin küçük bir bibliyografyası da ilâve edilmiştir.

Yalnız hukukçular değil, İslâm ve Türk tarihiyle ve sosyoloji ile uğraşanlar da, vakıf hükümlerini Hânefî fıkıhına göre en vazih ve etraflı bir şekilde anlatan bu kıymetli ve sağlam eserden hiçbir sûretle müstağnî kalamazlar. Muhterem müellifini bu muvaffakiyetinden dolayı tebrik ederken, başlangıcın son sayfelerini dikkat ve ibretle okumalarını gençlerimize haremle tavsiyeden kendimizi alamıyoruz.

M. Fuad Köprülü